Romas Jarockis

Bubių piliakalnio ir papėdės gyvenvietės, 1993 m. žvalgomieji tyrinėjimai

Ruošiantis archeologiniams tyrinėjimams, 1993 m. I.II žvalgė Bubių piliakalnį bei jo papėdėje esančią senovės gyvenvietę. Bubių piliakalnis (AR 1OO6a) yra Šiaulių raj., Bubių apyl., 1,3 km į ŠV nuo kelio Šiauliai - Kelmė, apie O,6 km į ŠV nuo Bubių gyvenvietės, kairiajame Dubysos krante, apie O,2 km į PV nuo Bubių užtvankos.

Piliakalnį iš Š, V ir P supa Dubysos slėnis, kuriame senovėje buvo įsikūrusi gyvenvietė. Iš PR piliakalnis ribojasi su gretima aukštuma. Piliakalnio šlaitai statūs, lO-l4 m aukščio. Kalvos viršuje, PR-ŠV kryptimi yra 8O m ilgio ir 35 m pločio aikštelė, jos PR dalyje supiltas apie 4,5 m aukščio ir 35 m ilgio pylimas. Išorinis jo šlaitas yra apie lO m aukščio ir leidžiasi į l4 m pločio ir 5 m gylio griovį, skiriantį piliakalnį nuo minėtos aukštumos. Aikštelės ŠV dalyje matyt taip pat būta pylimo. Bubių piliakalnis (manoma, kad tai viduramžių rašytiniuose šaltiniuose minimos Dubysos pilies vieta) jau seniai atkreipė tyrinėtojų dėmesį. Pirmas jį 189O m. žvalgė, o vėliau ir daug metų (l9O2-19O6, 19O9 ir 1911 m.) tyrinėjo L. Kšivickis. Yra žinoma, kad 19O9 m. piliakalnio aikštelėje buvo ištirtas 47 kv. m plotas, o PR pylime iškastas 6 kv. m dydžio šurfas. Apie kitų metų kasinėjimų apimtis duomenų nėra. Šių tyrinėjimų metu buvo aptiktas apie 1 m storio kultūrinis sluoksnis su gausiomis čia stovėjusių pastatų liekanomis. Archeologiniai radiniai: geležiniai strėlių antgaliai, geležiniai spynų raktai, žalvariniai papuošalai, kalavijo rankenos skersinis, šiferiniai

ir kauliniai verpstukai, žiestos keramikos šukės ir kt., leido piliakalnį datuoti II tūkst. po Kr. pradžia (X-XIV a.).

Daugiau kaip po pusės amžiaus, 1967 m. Bubių piliakalnį aplankę archeologai konstatavo, kad piliakalnio aikštelė ir pylimas yra labai apgadinti karo metais iškastų apkasų, PR kalvos šlaitą ardo žmonių išmintas bei nutekančio lietaus vandens išplautas griovys. Vėliau, visai netoli ruošiantis statyti Dubysos užtvanką, piliakalnis dar ne kartą archeologų buvo lankytas bei žvalgytas. Bubių piliakalnio senovės gyvenvietės Š ir ŠR dalis užtvankos statybos metu buvo sunaikinta, suardytame kultūriniame sluoksnyje matėsi medinių pastatų liekanos ir archeologiniai radiniai.

Šiuo metu piliakalnis ir senovės gyvenvietė neardomi. PR jo šlaite įrengti mediniai laiptai iš esmės sustabdė jo nykimą. Prastesnė padėtis kalvos ŠV dalyje, kur piliakalnio lankytojų giliai išmintas takas ir lietaus vandenys gresia sukelti šlaito eroziją. ŠR šlaite augantys medžiai šiuo metu visiškai užgožė piliakalnio vaizdą iš Š pusės. Ant pylimo įrengta laužavietė taip pat nepuošia paminklo ir žeidžia jo kultūrinį sluoksnį. Slėnyje esančioje gyvenvietėje žemės judinimo pėdsakų nepastebėta. Šiuo metu tai šienaujama ganykla.

1993 metais vykusio žvalgymo metu, norint nustatyti kultūrinio sluoksnio storį ir jo išplitimą piliakalnyje ir jo papėdėje buvo padaryta 13 gręžinių. Minėti gręžiniai parodė, kad vientisas kultūrinis sluoksnis yra išplitęs visame piliakalnį supančiame Dubysos slėnyje. Tai maždaug 200x300 m plotas, kurį iš PV, V, ŠV ir Š riboja upė ir užtvanka, o iš ŠR, R ir PR - gretimai esanti aukštuma. Storiausias kultūrinis sluoksnis pasirodė esąs į PV nuo piliakalnio plytinčioje slėnio dalyje. Ten, prie pat upės, jo storis vietomis siekė iki 2 m. Kitose senovės gyvenvietės vietose, taip pat ir nesuardytoje piliakalnio ŠV papėdėje, kultūrinio sluoksnio storis

svyravo nuo O,6 iki l,2 m. Piliakalnio aikštelės PR ir ŠV dalyse darytais gręžiniais nustatytas iki O,5 m storio kultūrinis sluoksnis.

Gręžinių vietose paimtų mėginių analizė parodė, kad kultūrinis sluoksnis yra gana intensyvus, jame gausu degėsių, organikos bei apdegusio molio tinklo gabalėlių.

Julius Kanarskas

Kačaičių piliakalnio teritorijos žvalgymas

Kačaičių, Kretingos raj., Žalgirio apyl., kaimo piliakalnis (AR-5O2) įrengtas Kartenalės ir Mažosios Kartenalės (Braukliškio) upelių santakon įsiterpiančiame aukštumos kyšulyje, kurį nuo aukštumos skiria trys pylimai ir du grioviai.

Piliakalnį vietos gyventojai vadina Pilale. Jo aikštelėje ir pylimuose tarpukaryje kasė duobes bulviarūsiams. Šiame šimtmetyje Mažoji Kartenalė (Braukliškis) paplovė R piliakalnio šlaitą, kurio Š pusė tebeardoma. Pokario metais piliakalnis apaugo mišku.

1993 metais pradėti Paminklotvarkos departamento finansuojami piliakalnio tvarkymo darbai. Jų metu sustiprintas kalvos šlaitas, upelio vaga atitraukta toliau nuo kalvos papėdės, tarp papėdės ir upelio pradėtas pilti apsauginis pylimas, turintis apsaugoti šlaitą nuo potvynių metu pakylančio vandens.

Atliekant darbų archeologinę priežiūrą pastebėta, kad į upę nuslinkę apie ketvirtadalį pilies aikštelės ir dviejų pylimų rytiniai galai. Nuslinkusios aikštelės pakraščiuose kultūrinio sluoksnio pėdsakų nerasta. Gynybiniai pylimai buvę supilti iš smėlio. Pylimuose iškastose bulviarūsių duobėse pastebėta degėsių, o ties